

ołtarz

1. *podn.* **Poświęcić, złożyć, składać coś na ołtarzu ojczyzny, sztuki itp.** «ofiarować coś, wyrzec się czegoś dla dobra ojczyzny, sztuki itp.». Następne pokolenie – Kolumbów 1920 hojnie złożyło własną krew na ołtarzu Ojczyzny. NDz 10/11/1998.

2. **Pójść, iść z kimś, poprowadzić, prowadzić kogoś do ołtarza, do ślubu; stanąć z kimś przed ołtarzem, książk. stanąć (z kimś) na ślubnym kobiercu** «wziąć z kimś ślub»: Zgodnie z obecnym prawem Kościoła anglikańskiego, książę Karol nie może poprowadzić Camilli do ołtarza, dopóki żyje jej rozwiedziony mąż Andrew. KSz 15/04/2002.

3. **Stawiać komuś, czemuś ołtarze** «wyrażać wielki podziw i uwielbienie dla kogoś lub czegoś»: Poszliby za nim wszędzie, tacy wpatrzeni w niego, gotowi stawiać mu ołtarze (...). Roz bezp 1996.

4. **Strącić kogoś, coś z ołtarza** «przestać kogoś, coś czcić, uwielbiać, wyjątkowo cenić»: Wyszło na jaw coś niecoś z jego przeszłości, niezbyt chwalebnej, i został strącony z ołtarza (...). Roz bezp 1998.

5. **Wynieść kogoś na ołtarze** «zaliczyć kogoś w poczet świętych, kanonizować kogoś»: Wśród osób, które w tym roku wyniesie na ołtarze Jan Paweł II, będą dwaj papieże. Będą także Polacy. Rzecz 31/01/2000.

6. **Zaciągnąć kogoś do ołtarza** «zmusić kogoś do małżeństwa»: Nie udało mu się zaciągnąć jej do ołtarza (...). Roz bezp 1997.

omacek

Po omacku a) «nie widząc, kierując się dotykiem, macając rękami w ciemności»: Liście ponad głowami tworzyły szczelną kurtynę, pod którą trzeba było nieomal po omacku znajdować drogę wzdłuż muru. P. Siemion, Łąki. b) «kierując się intuicją, nie mając dostatecznego rozeznania w danym przedmiocie»: – Wszyscy pracujemy po omacku – dodał Konrad. – Omal pana nie zlikwidowaliśmy. Miał pan zginać razem z Pluszem. Andrzej Zbych, Stawka.

omieść – omiatać

Omieść kogoś, coś wzrokiem, spojrzeniem, oczami «obejrzeć kogoś, coś w całości, ale szybko i niezbyt dokładnie»: Anglik odsunął się na bok i omiół wzrokiem cementowe pomieszczenie, w którym

był tylko stolik, taboret, polowe łóżko i szafa pancerna bez drzwi (...). P. Siemion, Łąki.

opamiętanie

1. **Bez opamiętania** a) «tracąc opanowanie, rozsądek, umiar»: Na głównym placu, przy wieży zegarowej, wrze jak w ulu. Niecierpliwi taksówkarze trąbią bez opamiętania (...) Cosm 3/2001. b) «z bardzo dużym natężeniem»: (...) od kilku dni leje bez opamiętania. Roz bezp 2000.

2. **Przyjść do opamiętania** «opanować zdenerwowanie, wybuch złości, żalu itp.». Dopiero na widok córki przyszła do opamiętania (...). Roz bezp 1998.

oparcie

W oparciu o coś «opierając się na czymś, biorąc coś za punkt wyjścia; na podstawie czegoś»: Nie widzieliśmy raportu NIK, być może powstał on w oparciu o dane zebrane w naszej generalnej dyrekcji. GWr 18/04/2000.

oparzyć

Ktoś zerwał się, skoczył, wyskoczył, wybiegł itp. jak oparzony «ktoś zerwał się, skoczył, wyskoczył, wybiegł itp. raptownie, szybko, bez zastanowienia»: Chirurg Tamten w chwili otwarcia drzwi żwawo się podniósł, można nawet powiedzieć, że zerwał się z krzesła jak oparzony. M. Choromański, Zazdrość.

opaćć – opadać

1. **Ręce (komuś) opadają, opadły** «ktoś jest bezsilny wobec czegoś»: Dziś dla nikogo komisja nie ma dobrej wiadomości. – Czasami ręce opadają – mówią jej członkowie. – Robimy wizje lokalne i wiemy, w jak trudnych warunkach ludzie mieszkają. A nie możemy pomóc. GWr 18/03/2000.

2. **pot. Szczeka (komuś) opada, opadła** «ktoś jest zdumiony, zaskoczony czymś»: Pytanie było tak bezsensowne, że opadła mi szczeka. S. Esden-Tempski, Kundel.

opera

Opera mydlana «serial telewizyjny składający się z wielu odcinków, o bardzo powolnej akcji, przedstawiający życie jakiejś rodziny lub jakiegoś środowiska, zwykle w sposób

Małe piwo

Czyli: łatwizna, coś prostego. Zwykle takie piwo jest piwem dla nas (i to dla nas mężczyzn, bo kobiety rzadziej sięgają po ten typ przechwałki). To my jesteśmy tacy, że łatwo to zrobimy – innym pewnie by się nie udało. Z drugiej strony podkreślamy tym samym i inną naszą pozytywną cechę – mianowicie mocną głowę. Cóż to takiego dla nas małe piwo! Bardziej skłonni do manifestowania własnej wiary w siebie dodają, że chodzi o *małe piwo przed śniadaniem*. (J.B.)

sentymentalny lub melodramatyczny»: Co roku powstają tu setki filmów, najczęściej oper mydlanych (...). Na ekranie pląsają miejscowe piękności, bohaterowie przeżywają burzliwe melodramaty. *TSt 7/2000.*

opętać

Czort, szatan, diabeł, bies opętał kogoś; lichy, złe itp. kogoś opętało; coś kogoś opętało a) «ktoś został zniewolony przez złe moce, pozostaje pod wpływem diabła, demonów itp.»: Strach mnie zdjął, a nuż i mnie diabeł opęta? Kaziuk uśmiechnął się. – Skądże ciebie? Takich prostych ludzi jak my to diabły się nie imają. *J. Iwaszkiewicz, Panny.* **b)** «ktoś nagle zaczął zachowywać się nieobliczalnie, inaczej niż do tej pory, jak człowiek szalony»: Czy wyście poszaleli?! krzyknęłam. Szatan was opętał! Zaczekajcie, idę z wami. *J. Krakowski, Klucze.*

opętany

pot. **Ktoś drze się, krzyczy, wrzeszczy itp. jak opętany, śmieje się jak opętany, biega, lata itp. jak opętany** «ktoś krzyczy bardzo głośno, śmieje się bardzo głośno lub bardzo gwałtownie, biega bardzo szybko, bezładnie, bez określonego celu»: (...) nagle w połowie śniadania cichy zawsze pan profesor począł się drzeć jak opętany. *K. Makuszyński, Szatan.*

opierzony

Ktoś ledwie, świeżo opierzony «o kimś, kto niedawno osiągnął dojrzałość»: (...) taki ledwie opierzony, a już chce decydować za nas, stare wygi. *Roz bezp 1996.*

opłatek

Dzielić się, podzielić się, łamać się, przełamać się opłatkiem «częstuując się wzajemnie opłatkiem, składać sobie życzenia z okazji świąt Bożego Narodzenia»: (...) wieczorem spotkamy się wszyscy u Marioli, zjemy wieszercę wigilijną, podzielimy się opłatkiem (...). *T. Różewicz, Opowiadania.*

opoka

Być, stać się dla kogoś, dla czegoś opoką «być, stać się dla kogoś, czegoś oparciem, kimś, na czyją pomoc i radę można liczyć»: Musiała być prawdziwą opoką i życiową ostoją dla męża, skoro niedługo w miesiąc po niej odszedł na zawsze (...). *Mog 2/1997.*

opowiadać

pot. **Nie opowiadaj** «wyrażenie mitygujące kogoś, powątpiewające w prawdziwość lub szczerłość czyjejś wypowiedzi»: Mówię ci, to najlepszy sposób. Wyłączyć się. (...) O niczym nie pamiętasz, nic cię nie obciąża. Trochę wódki, w ramionach ładna dziewczyna, nie opowiadaj, to zawsze bierze. *J. Andrzejewski, Popiół.*

opór

1. Bierny opór «opór polegający na braku współpracy, na nieuczestniczeniu w czymś na znak niezgody na coś i na niestosowaniu środków przemocy»: Przez długie miesiące unikał uczestnictwa w zbrojnych akcjach, odpowiadając na rozkazy biernym oporem. *B. Czeszko, Pokolenie.*

2. Robić coś do oporu «robić coś do granic możliwości, wytrzymałości»: Tylko lekarze, po części ze strachu przed głodową emeryturą pracują na ogół do oporu. *A. Strączek, Wyznanie.*

głupota

- Barania, kapuściana, ośła, pusta głowa.
- Bez głowy.
- Brak komuś piątej kleпки.
- Ciele na niedzielę.
- Ciemna masa.
- Ciemny, głupi jak tabaka w rogu.
- Głowa do poźłoty.
- Głupich nie sieją, sami się rodzą.
- Głupi jak but, jak stołowa noga.
- Głupi sam się ze skóry łupi.
- Ktoś ciężko myślący.
- Mieć nierówno pod sufitem.
- Nie grzeszyć rozumem.
- Nie mieć rozumu.
- Nie mieć wszystkich klepek (na miejscu).
- Osioł dardanelski.
- Poznać głupiego po śmiechu jego.
- Ptasi, kurzy mózdzek.
- Rozmiękczenie mózgu.
- Słodka idiotka.
- Śmiać się jak głupi do sera.
- Tępa głowa.
- Wysoka jak brzoza, a głupia jak koza.
- Wysoki jak dąb, a głupi jak głąb.

Głupota mieści się w głowie, która może zresztą wtedy być pusta lub której może wcale nie być. Gdy jest, bywa kapuściana, ośła lub barania. Nie ma w niej klepek, zwłaszcza jednej, piątej. Można by ją poźłocić. Ilek głupich rzeczy wokół nas! Chyba zresztą niezastużenie głupotę przypisujemy głąbowi i butowi, nodze stołowej i tabace w rogu. To porównania dość absurdałne, żeby nie powiedzieć: głupie. (J.B.)